

Prvošolcu na pot

Čez šolski prag si letos prvič stopil,
zdaaj se pričinja zate čas učenja,
brezskrbna tvoja leta so končana,
spoznal boš drugo, težjo pot življenja.

Prični z veseljem, naj te to ne moti,
če boš nalezel sprva na težave,
ni z rožami na svetu nam poslano,
težavna pot je do modrosti prave

Z ljubeznijo pričenjaj svoje delo,
pogum in vztrajnost naj dolžnost bo sveta
in vera v zmago naj krepī ti voljo,
ker zdaaj gradil boš za bodoča leta.

Milan Skrbinšek

O zlata otroška doba

Da, toplo je bilo pozimi v hlevu, ko sem spal na »odru«, to je tam pri nas viseče ležišče, ki je pritrjeno na tramovje stropa in prideš nanj po prislonjeni lestvi. Ko sem bil še čisto majhen, mi je stric Jurij mnogokrat ponagajal s tem, da mi je lestev odnesel. Ko sem se prebudil, seveda nisem mogel z ležišča. Bil sem ves obupan, kajti stric me je jemal vedno s seboj na polje. Pa mi je bilo zelo hudo, ko sem slišal, da na dvorišču hlapec že naprega.

Klical sem strica, a vse zastonj; nagajal mi je in me nalašč ni hotel rešiti. Babica pa je bila čisto, na drugem koncu hiše v kuhinji, kjer ji je ropotanje s piskri in burklami, ropot na dvorišču in kručenje svinj zaglušilo moje klice. Vendar pa nisem izgubil upanja in moji obupni klici »baaaca... baaaca!« so bili končno le uslišani. Babica je prihitela, prislonila lestev in me rešila. Vzela me je v naročje, me tolažila in mi brisala težke solze, ki so mi drsele po licu. Strica je pokarala, on pa se je hudomušno nasmihal.

No, pa je le počakal toliko, da sem se umil in pospravil svoj zajtrk. Nato pa hajd na voz in ven z dvorišča po mehki trati sredi vasi in nato po vaški poti, kjer se je voz vdiral v kolovoze, ali prav nemilo odskakoval ob velikih kamnih, dokler ni zavil skozi odprto leso na naš »zgornji vrt«, kjer je bila vožnja nad vse lepa; saj je voz krenil z ropotajoče poti na zeleno trato, kjer je tekel tiho in mehko...

S stricem sva se tačas tudi že pobotala; saj me je imel zelo, zelo rad ter mi je večkrat ponagajal samo zato, ker se je z otroki vedno rad po svoje pošalil...

V posebno hudem zimskem času pa so mi tete in babice postlale na peči, ker so se bale, da bi toplota v hlevu za moje nežno telesce mestnega otroka mogoče le ne bila zadostna.

Dejal sem, da se je nekajkrat tudi zgodilo, da sem prenočil kar na visoko zvrhanem senenem vozu sredi dvorišča.

Te noči so mi ostale najbolj v spominu... Po vrvi, ki je pritegovala žrd, sem splezal gor na seno. Stric je žrd potegnil z voza, jaz pa sem si sredi voza izkopal seneno gnezdo za ležišče. A nisem takoj zaspal. Zleknil sem se na hrbet in strmel v temnomodro nebo, ki je bilo vse posuto z zvezdami. Sam ne vem, kdaj sem zatisnil oči. Spal pa sem v svežem poletnem zraku trdno. Šele rahli jutranji hlad me je prebudil.

Prva leta mojih počitnic sem bil seveda še premajhen, da bi spal kjer koli sam, saj sem že kot štirileten deček bival po cele mesece v domači vasi. Takrat sem ležal vedno v »hiši« (v veliki izbi) pri babici.

Postelja je stala v kotu. A babica jo je odmaknila toliko od zida, da je imela med posteljo in zidom prostora deska za likanje, ki jo je položila na dve kozici ter jo lepo postlala. Na tej deski sem ležal jaz. Postlano mi je bilo zelo mehko, a pod glavo sem dobil majhen rdeč kmečki podglavnik z rumenimi pičicami, ki so ga napravile tete nalašč zame; pokrili pa so me poleti z lahko odejo, pozimi pa me je babica zavarovala pred mrazom še s svojim težkim kožuhom.

V tistem zidu, ob katerem je stala postelja, je bilo eno izmed oken in spominjam se, kako sem se vsakikrat zvečer, ko sem legel, na ležišču dvignil ter gledal skozi špranje napol zaprtih oknic ven na vas...

V hiši je bila luč ugasnjena in skozi oknice je svetil v izbo lunin sij...

Trata sredi vasi je bila vsa obsijana od blede rumene mesečine, a dvestoletni lipi — ena gori na klanecu ob kapeli, druga pa tesno ob našem hramu — sta v lahnem nočnem vetriču tiho pošumevali...

Ura ob peči je počasi in enakomerno tiktakala ter v enakih presledkih nenadno težko zabrnela, uteži na svojih svetlih verižicah so počasi drsele navzdol in s cinkcinkanjem zvončka je ura oznanjala svoj čas...

Iz hleva so tu pa tam z oddaljenim zvokom zarožljale verige k jaslim pripetih krav in volov, ki so se v spanju od časa do časa trudno prevaljavali in puhali pri tem skozi nozdrvi vročo sapo. Zdelo se mi je tudi, da slišim udarce njihovih repov po sveže nastlani šumeči slami...

Iz svinjaka se je včasih oglasilo godrnjavo ali zaspano kruljenje. Včasih je kakšen prašič nenadno jezno zavreščal, če se je njegov sosed v sanjah povalil in zadel obenj. Pogodrnjal je še nekajkrat, nato pa z vedno tišje krulečim mrmranjem polagoma spet zaspal.

A sanje so motile tudi perutnino: kokoši, koklja in »pipike« (piščeta). Nenadoma je zakvokala kura in glasno zaplahutala s težkimi perutmi, da je prebudila ves kokošnjak. Kure so zakokodajskale, večja piščeta začivkala, a pipike so se oglasile plaho in nežno, kakor bi padala lahka prosena zrnca...

Takšni šumi so se ponavljali le v velikih presledkih, a tihota je bila po njih še večja, še bolj zasanjana...

Mnogokrat sem se prebudil zaradi teh šumov sredi noči tudi sam. In ko je bilo spet vse tiho ter je babica trdno spala in tudi vsi drugi v hiši, včasih dolgo nisem mogel zaspati. Ura je dolgočasno tiktakala in zdelo se mi je, da teče čas leno in počasi. Pa sem zahrepenel tja v mesto k mami in atu... Bilo mi je težko pri srcu in vselila se je vanj rahla žalost, da sem včasih kar glasno zajokal. To je prebudilo

babico, ki me je odela še topleje, me potrčpljala nežno po rami, me pobožala po licu ter mi dobrotno in tolažeče pošepnila: »No, no, Milan — kaj ti je? Le lepo mirno zaspil!« In ko sem jo slišal, nisem bil več tako sam s svojimi otroškimi mislimi. Olajšan sem si oddahnil, si obrisal solze z lic, se zaril še globlje v hladni podglavnik ter kmalu nato zaspal.

V polspanju sem slišal, kako je od časa do časa zalajal pes, bodisi pri sosedu ali tam čisto na drugem koncu vasi... Če je zalajal v soseščini, sem nato navadno slišal težke korake oškornjenega kmečkega človeka, ki se je vračal Bog ve od kod mimo naše hiše, da je še naš krotki Belin pritajeno zarenčal. Nato so se koraki oddaljevali vedno bolj...

V temnih nočeh se je pogostokrat zgodilo, da so kokoši, race in gosi ter purani nenadno glasno in tesnobno zavreščali ter se glasno plahutaje s perutmi zbegano zaletavali sem in tja. Babica se je zbudila in slišal sem jo, kako je v skrbi nejevoljno siknila: »Ti presneta lisica! — Ali pa je bil dihur?« — In že sem zaslišal z dvorišča, kako so se cvileče odprla hlevna vrata ali na kolesih tekoča vrata skednja ter je stric — vedel sem, da je on — pohitel na dvorišče h kurnikom, nakar je padel strel, ali dva, ali trije... Včasih me je pokcal zjutraj k pasti, ki jo je sam napravil, ter mi pokazal ujetega dihurja...

Vsak večer pa me je zazibalo v spanje fantovsko petje... Hodili so fantje, naši »pjebi«, po vasi in peli...

Tudi babica je rada prisluhnila temu petju. Čudno se mi je le zdelo to, da je nekaj časa oprta na komolec mirno poslušala, a se nato navadno hitro dvignila, šla tiho ven v vežo ter se prepričala, če so vrata trdno zaprta. Potrkala je tudi na vrata v »štibelc« ter govorila nekaj tetama. Nato se je mrmraje vrnila in legla v posteljo. Iz prsi se ji je vsakokrat izvil globok vzdih in zdelo se mi je, da po tihem moli, dokler ni mirno zaspala.

Gotovo se je bala tatov in to ne brez vzroka, kajti navadno se je slišalo, kako jo je nekdo zunaj naglih korakov odkuril, ko je babica govorila tetama skozi vrata. Bil je gotovo tat...

Ko sem končno trdno zaspal, sem sanjal o mami in atu, o polju in gozdu, o mojih kravicah, o rdeči deteljini, o prijaznih kmečkih vrtovih, ki so v vročem soncu izpuhtevali omamen vonj klinčkov (nageljčkov), rožmarina in roženkravta... Po cvetju so brnele čebele, a tam nad potočkom ob vrtu so se v strmih sunkih naglo dvigali in padali kačji pastirji; švigali so sem in tja, tu pa tam obviseli negibno v zraku in nenadno šinili spet v drugo smer, pa spet nazaj, da se je sonce poigravalo po njih zelenih krilih...

* * *

Prebudil sem se vedno zelo rano. Zgodnje rumeno sonce, ki je sijalo skozi napol priprte oknice, je prepregalo rdečo odejo z ozkimi žarkimi prameni.

Bil sem sam v izbi. Babica je bila že davno vstala... V peči je rožljalo in prijeten vonj vročega mleka in toplih, z mastnimi ocvirki posejanih ajdovih žgancev je zadišal skozi priprta vrata iz kuhinje v izbo. Skočil sem iz postelje, kajti krave so že mukale in klicale svojega pastirja, da jih odklene in odžene na pašo.

Oblekel sem svoje dolge kmečke hlače in si nadel predpasnik ter jo bos v diru mahnil najprej pod sadno drevje. Trava je bila še vsa rosna in je blestela v prijaznem jutranjem soncu; a iz trave so

se mi nasmihala zrela rumenordeča jabolka, ki so ponoči zrela popadala na trato, ali pa jih je odtrgal veter z jablane.

Pobral sem jih ter z zdravimi, mladimi zobmi hlastno vgriznil v najlepše. Druga sem si shranil za predpasnik.

Tačas mi je pripravila babica na mizi na podstenju zajtrk — rumene koruzne ali pa dehteče z ocvirki posute ajdove »žganjke« v belem mleku, na katerem so vabljivo plavale večje in manjše kaplje rumene maščobe.

Ko sem pospravil zajtrk, sem pohitel v hlev, odpel krave, jih pri koritu na sredi dvorišča napojil ter jih dobre volje, prepevajoč in žvižgajoč odgnal z dvorišča skozi vas na »gornji vrt«, ali na kakšno strnišče, ali pa daleč tja na obronek gozda, kjer sem jih pasel do poldneva... (Dalje.)

Golar Manko

Boj

Dva borilca, velikana,
bijeta se na dvorišču,
na dvorišču v senci hruške
brez kanona in brez puške.

Oh, preljuta ta je bitka,
boj korajžnih petelinčkov,
a junaka — korenjaka
ne odmakneta koraka.

Eden plane, drugi skoči,
s kljunom kavsne ga po glavi,
kakor kača jezno piha —
boj se bije brez oddiha.

Zdaj v oči strmita smelo,
se okoli zavrtita —
»Mir!« zakliče koklja-mati —
boja konec je med brati.

Pavle Kveder

Dvoje prebivalcev iz ledenih krajev

Beli kosmatinec je gospodar polarnih krajev in živali. Kot ledene in snežene pokrajine je tudi on oblečen v belo suknjo, da ga težko razločimo od ozemlja, v katerem gospodari.

Pravi velikan je: 1.25 m visok, nad 2 m dolg in nad 500 kg težak. Skoro 200 kg masti ga čuva pred mrazom in mu je rezervna hrana v »suhih dneh«. Zato pa ga zaradi te masti in debelega kožuha tako radi love polarni lovci. Koža je silno debela in pokrita z dolgo, gosto, kocasto dlako.

Ker živi v ledenih pokrajinah, ga je priroda obdarila z različnimi sposobnostmi, brez katerih bi bil zapisan gotovi smrti. Je brezdomec — večer romar po svojem brezkončnem kraljestvu. Nič mu ne škodi silen mraz, potuje po vodi in kopnem in kljubuje različnim severnim grozotam. Moško prenaša vse te severne neprilike: viharje, sneg in led. Severni kraji so njegova domovina, včasih pa se na ledenih ploščah pripelje tudi v južnejša morja.

Ni izbirčen — ledene pokrajine nimajo mnogo dobrot, zato se je prilagodil krajem in prilikam v njih. Ker je največji in najmočnejši od severnih živali, nima med njimi sovražnikov. Brezskrbno gospodari in uničuje svoje podložnike. Vse polarne živali ubija in je. Velik nasprotnik je tjulnom. Je dober in vztrajen plavač. Zato se,